

GLEMMER DU

TÅRNBY KOMMUNES LOKALHISTORISKE TIDSSKRIFT SEPTEMBER/OKTOBER

FÆDRES GAVE

En gård på Tømmerupvej

NUMMER 5 - 2022

Forsidefoto: Gårdmand Peter Jensen på gårdspladsen til Fædres Gave i Skelgårde. Han var kendt for sine heste og forskellige vogne. Fotograferet omkring 1925-1935. Foto: Tårnby Stads- og Lokalkarkiv, B10224 - beskåret

Kilder

- A583 Fædres Gave – 1b af Skelgårde
- Lånte fotografier og forklaringer af Hans Peter Jensens søn.
- Stednavne i København og Københavns Amt. Danmarks Stednavne nr. 22. København 1995.
- Amagerlands Producentblad
- Jan Zibrandsens erindringer, Glemmer Du nr. 2, 2012.
- <https://da.wikipedia.org/wiki/Tuberkulose>

Hvis du vil vide mere

Tjek arkivets del af bibliotekets hjemmeside på www.taarnbybib.dk

Copyright

Ophavsretten på billederne og illustrationerne tilhører Tårnby Stads- og Lokalkarkiv, en anden institution eller en professionel fotograf. Fotografierne må ikke bruges i andre sammenhænge uden tilladelse. Har du brug for et billede eller en illustration, kan du henvende dig til Tårnby Stads- og Lokalkarkiv.

For enkelte billeder har det været umuligt at finde frem til den retmæssige ophavsretsindehaver. Dersom Tårnby Stads- og Lokalkarkiv krænker ophavsretten, er det ufrivilligt og utilsigtet. Såfremt du mener, der er materiale, der tilhører dig, bedes du derfor kontakte arkiv.hb@taarnby.dk

Tidsskriftet Glemmer Du er udgivet af:

© Tårnby Kommunebiblioteker, Stads- og Lokalkarkivet

ISSN 1397-5412

Tidsskriftet GLEMMER DU

Tekst og redaktion: Lone Palm Larsen

Layout: Susan Thrane Lund

Ejendommen i strædet i Tømmerup formentlig matrikel 59 af Tømmerup, er en af de gårde familien har boet på. Længst til højre er det oldefar Cornelius Clausen, som var på aftægt. Han blev født 1826 og var en søn fra Tømmerupgård. Fotograferet i grønkål og blomster inden 1897, hvor familien flyttede fra husmandsstedet. Foto: Tårnby Stads- og Lokalarkiv, B6797 - beskåret

FÆDRES GAVE

En gård på Tømmerupvej

I mange gårdnavne i Tårnby Kommune ligger der en hæder, der tilfalder én eller flere personer. Det er ikke altid til at finde ud af, hvem der egentlig er tale om. I 1897 køber Trein Corneliussen og Peter Jensen matrikel 1b af Skelgårde – kaldet Fædres Gave.

I dette Glemmer Du kan du læse om nogle af ejerne af gården - foruden nogle historier om slægten på Inger Hansens Minde og Tømmerupgård. Arkivet har modtaget en række breve, skøder, testamenter og andet, som danner baggrunden for historien.

”Efter min farmor og farfar bliver gift i 1889, forpagter de en lille ejendom i strædet i Tømmerup af farmors fader, som samtidigt bliver boende på aftægt på ejendommen. Senere køber de ejendommen.”

OLDEFARS BØRN

Cornelius Clausen blev gift med Ellen Jørgensen, de slog sig ned i Tømmerup. De fik to børn – Hans Corneliusen fra 1856 og Trein Corneliusen fra 1858. I 1888 blev Hans gift med en pige fra Maglebylille. Da de blev gift, stod deres fædre angivet som husmænd.

I folketællingen 1890 var Hans arbejder. Familien er blevet udvidet med en søn, de boede på Øresundsvej 9 som lejere hos en anden arbejderfamilie. Hvorfor Cornelius Clausen ikke gav Hans og dennes kone, Emma Margrethe – født Andersen – mulighed for at overtage jorden, vides ikke. Det blev i stedet for den yngre søster og hendes mand.

Det er muligt, at Hans og Emma fik noget jord og et hus i Tømmerup senere, men det var ikke en lykkelig historie. I 1894 tog Hans sit eget liv, han stod i kirkebogen som værende gift jordbruger i Tømmerup. Det blev en hård tilværelse for Emma og hendes søn, Claus Peter Corneliusen. Hun flyttede tilbage til Maglebylille, hvor hun levede som arbejder-ske ved forskelligt arbejde. Hun blev aldrig gift igen. Hun døde som 93-årig på plejehjemmet på Pyrus Allé i 1956.

På billedet af Cornelius Clausen foran husmandsstedet kan det derfor ikke være Hans og Emma samt deres barn. Det er nok snarere Trein – datteren af oldefar Cornelius – med hendes mand og ældste datter, Ellen – født i 1890. Cornelius Clausen underskrev i 1889 et dokument, hvor hans svigersøn, Peter Jensen, forpagtede matr. nr. 59 af Tømmerup af ham.

FARMOR TREIN CORNELIUSSEN

Som så mange andre slægter i Tårnby havde Trein fået sin fars fornavn som efternavn, Corneliusen. Lovgivning fra 1828 sagde patronym ikke længere måtte bruges, så fra omkring 1880 blev slægtsnavnet anvendt i stedet. Så Treins ungepigenavn blev Clausen.

I Tårnby tog det rigtig lang tid før traditionen forsvandt, og præsten gjorde åbenbart ikke noget ved det. Selvom det egentlig var præsten, der skulle udføre loven med navngivning i praksis, således at de døbte fik faderens rigtige efternavn.

I 1897 købte Trein Corneliusen og Peter Jensen gården Fædres Gave på Tømmerupvej med matrikelnummer 1b af Skelgårde. Yderst til højre står Hans Peter – yngste barn og eneste søn af Trein og Peter. Formentlig fotograferet omkring 1915. **Foto:** Tårnby Stads- og Lokalarliv, B6798 - beskåret

På familieportrættet, som er fotograferet i et atelier på Torvegade, ses fra venstre Peter Jensen og hans kone, Trein, samt deres tre børn. Ellen, Anna og Hans Peter. Fotograferet omkring 1912-1913. **Foto:** Tårnby Stads- og Lokalarkiv, B10231 - beskåret

SLÆGTEN FRA TØMMERUPGÅRD

Cornelius Clausen var født på Tømmerupgård, som før nedrivningen var en stor firlænget gård lige ved Englandsvej og Tømmerupevej.

Han var ud af en stor søskendeflok, så det er klart ikke alle kunne arve slægtsgården og ikke alle kunne blive gårdmænd.

Da Cornelius Clausen var 63 år, boede han dog igen på Tømmerupgård. Det var samtidigt med, at hans datter, Trein, lige var blevet gift med

Peter Jensen. De kan alle tre findes på gården i folketællingen 1890 foruden en niece til Cornelius, hans brors ældste datter kaldet Neel Clausen, der var tjenestepige på gården.

FARFAR PETER JENSEN

Peter Jensen var den ældste søn af Jens Hansen og Inger Jørgensen. Han blev født 1861 på Sundbyøsters vestre overdrev på gården, der senere blev kaldt Inger Hansens Minde. Han døde i 1946 på Fædres Gave.

Pumpe- og Digelauguet samlet omkring 1938 ved indvielsen eller ved færdiggørelsen af digerene, der skulle holde vandmasserne væk fra afgrøderne på det flade land ud til Kalveboderne. Vindmøllen kaldet Vindrosen pumpede vand tilbage til Kalveboderne. Peter Jensen står i midten med øllen rejst højt i vejret.

Foto: Tårnby Stads- og Lokalarxiv, B10247 - beskåret

Peter Jensen var med i Tømmerup og Skelgårde Pumpe- & Digelaug. Formålet var, at en vindmølle pumpepede vandet tilbage til havet, foruden at digerne hjalp til med at holde markerne fri for saltvand.

Det var formentlig vandåret 1927, der afstedkom, at jordejerne i Tømmerup og Skelgårde tog fat på at begrænse skaderne, højvande og skybrud kan bevirke. Her stod blandt andet Tømmerup og Tårnby landsbyer under vand.

Barnebarnet beskriver stolt sin farfar, Peter Jensen på Fædres Gave:

”Min farfar var en kendt og agtet mand på Amager – i særdeleshed i Tømmerup. Mange hentede råd og vejledning hos ham.”

Som for mange andre landbrugere bragte Amagerlands Producentblad en nekrolog over Peter Jensen, da han døde. Den blev bragt på forsiden af bladet i nr. 3, 3. årgang fra 1946. Der blev skrevet følgende karakteristik af ham – til orientring af de øvrige gårdejere og jordbrugere på øen og også måske som trøst til sørgende familie:

”Han var født i Tårnby og kom ved sit giftermål til Tømmerup, hvor han har boet siden. Peter Jensen var af den gamle skole, og han satte arbejdet højest af alt; han var en arbejdets mand, der ikke sparede sig selv og var almindelig kendt for sit flittige virke.”

Jordbruger Jens Hansen og Inger Jørgensen stiftede familie på matrikelnummer 17 på Sundby Overdrev. De blev ejerne af det, der senere blev kaldt Inger Hansens Minde. Formentlig fotograferet omkring 1890-1894.

Foto: Tårnby Stads- og Lokalarkiv, B6795 - beskåret

Ingers Hansens Minde lå på Sundbyøsters vestre overdrev, ret tæt ved Tårnby Landsby, men i Københavns Kommune. Huset er for nyligt revet ned. Fotoet er fra omkring 1880-1890. **Foto:** Tårnby Stads- og Lokalarkiv, B6796 - beskåret

SLÆGTEN FRA INGERS HANSEN MINDE

Nogle gange omtales stedet Inger Hansens Minde også som Ingers Minde. Inger Hansen var altså født Jørgensen. Selvom om hun var fra en gård i Tømmerup, blev det alligevel hendes navn, der blev hæftet på husmandsstedet.

Med Første Verdenskrig blev der indkaldt soldater fra hele landet til Sikringsstyrken. På Amager blev soldater ofte indkvarteret på gårde og jordbrug. Fædres Gave blev udsat for to indkvarteringer. Her ses hele ti soldater, hvis de har været på kost og logi, har det jo heller ikke været let. Fotograferet inden 1916, hvor Ellen blev gift og flyttede til Dagøgade i Sundbyerne. **Foto:** Tårnby Stads- og Lokalarkiv, B10232

Inger Jørgensen, født i 1841, blev gift som 18-årig med den noget ældre Jens Hansen, som var fra 1824. Et af hendes oldebarn fortæller følgende:

”Hun var meget skrap, og der var mange små historier om bedste Inger.”

Peter Jensen, som blev ejer af Fædres Gave, var den ældste af deres tre søner. Den midterste, Hans Jensen, forpagtede sin fødegård, mens hans mor levede. Han overtog den efterfølgende. Den yngste søn, Niels, blev malermester i Sundbyerne og senere overtog han sin svigerfamilies papfabrik.

Inger Hansen – født Jørgensen – døde i 1925, men allerede i 1909 var gårdens navn registreret hos postvæsenet som Inger Hansens Minde. Så gården har båret hendes navn, mens hun levede. Hendes mand døde i 1903, men det var ikke ham gården blev opkaldt efter.

ELLEN OG INGER

Ellen blev gift med Cornelius Clausen, og Inger blev gift med Jens Hansen. De to piger var søskende – født med 12 års forskel. Ægteparret Trein Corneliussen og Peter Jensen var

Hans Peter Jensen efter konfirmationen stående med et føl. En af hans søstre ses i baggrunden. Formentlig fotograferet 1911-1912. **Foto:** Tårnby Stads- og Lokalkarkiv, B10233 - beskåret

kusine og fætter på deres mødres side. Det var en brugt måde at holde formuen og jorden samlet – ikke kun i Tårnby, men i hele Danmark.

Det er ikke tilladt i alle kulturer at kusine og fætter gifter sig, ligesom det at gifte sig med en ældre og yngre generation end den man selv tilhører også er forbudt. At man eksempelvis både kan gifte sig med sin fars bror og uden for sin egen generation, som man kan i Danmark, er forbudt i rigtig mange andre lande. De tillader ikke den slags ægteskabsmønstre.

SLÆGTSGÅRDE PÅ AMAGER

For at være en slægtsgård skal den gives videre i flere end to generationer. Måske skal det også siges at være i et vist antal år, slægten har ejet gården, førend det kan kaldes en egentlig slægtsgård. Nogen taler om 75 år i slægtens eje før, det tæller.

Måske giver det ikke rigtig mening at kalde en gård for en slægtsgård, når en del af børnene – født på gården – ikke arvede den eller boede dér. De blev spredt på andre landbrugsejendomme. Det ville i så fald være et selektivt udvalg af slægten, der hørte til den ”rigtige” del af slægten, der endte med gården.

I en stor børneflokk kunne det være mere eller mindre tilfældigt, hvem der overtog gården. Måske var forældregenerationerne syge eller gamle, måske døde den ene af forældrene – uden at det gav mening for den tilbageblevne at gifte sig igen. Så blev den nye gårdejer det barn, som endnu ikke havde fået en gård, men som var giftefærdig.

Barnet kunne være mindre dygtig eller flittig til landbrugsdrift, og fik derfor ikke lov til at arve livsværket, men blev hjulpet til en anden levevej. Andre børn ønskede måske slet ikke at gå i forældrenes fodspor, da der kom flere muligheder for anden beskæftigelse. Eksempelvis blev en af Peter Jensens brødre fra Inger Hansens Minde malermester kort før år 1900.

Om det egentlig giver mening at kalde den ene for en slægtsgård og ikke den anden, er et interessant spørgsmål. Både fordi slægterne krydsede hinanden hele tiden, og fordi mange familier flytter rundt mellem gårde, jordbrug og husmandssteder som livsbetingelserne og mulighederne byder sig. I alle tilfælde på Amager.

Særligt efter selveje blev indført, har det medført, at et generationsskifte på en gård ikke var ensbetydende med at gifte sig med enten en gammel gårdmand eller gårdkone, for derefter at gifte sig med en yngre model, når den oprindelige ejer døde.

Peter Jensen står bagerst med en træskuffe, som man i gamle dage brugte til at kaste kornet med, så avnerne blev sorteret fra. Til højre står Hans Peter Jensen med en hest og en tjenestekarl står med en anden hest. Fotograferet omkring 1912-1914. **Foto:** Tårnby Stads- og Lokalarliv, B10234- beskåret

På Amager fik man retten til at eje gården førend resten af Danmark. Det skyldtes Store Magleby's ejerskabs-privilegie, som efterhånden også blev til en ret for de danske bønder. Vel nok fordi de to befolkningsgrupper blev giftet ind i hinanden.

FÆDRES GAVE UDBYGGES

Da Peter Jensen overtog gården, var der kun to længer. Han byggede den sammen til en firelænget. Længen længst væk fra Tømmerupvej blev opført i 1927. Det kan også ses i byggesagen fra dengang. Under det fjerneste hjørne af længen mod nord lagde sønnen, Hans Peter Jensen, en ”runesten”, det fortæller hans søn. Så Fædres Gave står i virkeligheden på et historisk fundament.

På en del af Fædres Gave's mure kan det typiske smalle bindingsværk ses. Da Tårnby og Amager har været træfattigt i mange århundreder, så er det ofte genbrugstræ og spinkelt træværk, der er blevet anvendt til at opføre gårdens længer.

Gennem folketællingerne kan det ses, hvilken hjælp der blev brugt på gården - det være sig tjenestefolk eller det som familien selv leverede. I 1901 har Peter og Trein fået deres tre børn – Ellen i 1890, Anna i 1893 og Hans Peter i 1897. De har en 14-årig tjenestepige til at hjælpe, formentlig har hun både skulle passe børnene, være med til de huslige pligter og gå i marken.

I 1906 var gårdens to døtre blevet store nok til udføre noget mere arbejde. Den ene var tillige konfirmeret, så hun ikke længere gik i skole, derfor kunne den unge tjenestepige undværes. Til gengæld var der nu en tjenestekarl på 17 år.

Da Første Verdenskrig truede Danmarks sikkerhed blev mange indkaldt til at være i Sikringsstyrken på Amager. Nogle af disse blev indkvarteret på gårdene blandt andet på Fædres Gave. Der har derfor nok været mindre brug for hjælpende hænder, da mange af soldaterne gerne hjalp til på gården. Foruden at det sikkert har været svært at få tjenestekarle, da mange var indkaldt. Endnu boede alle tre voksne børn hjemme på Fædres Gave.

I alle tilfælde er der ingen tjenestefolk registreret på Tømmerupvej 108 i folketællingen 1916.

Når ejerne blev ældre, og de voksne børn selv stiftede familie, var der brug for voksne medhjælpere med erfaring og kræfter til at tage fat. Mønstret går igen på mange gårde.

GRISEPRODUKTION

En anden produktion på Fædres Gave var grise. I Peter og Treins guldbryllupssang fra 1939, som nok er skrevet eller bestilt af børnene, er en lille hentydning til det:

*Peter Jensens Grisești,
det var en med noget i.
Førend der kom Grisekort,
kom han dog engang til kort.*

Grisekort blev indført i forbindelse med den økonomiske krise og forliget om sociale reformer i Danmark, aftalen omtales som Kanslergade-forliget fra 1933. Grisekortene blev indført for at regulere fødevarerproduktionen, da besættelsen kom, viste grisekortene sig også nyttige. Ét kort gav ret til at levere én gris om året.

Den ene af Hans Peter Jensens sønner beretter:

”Grise- og Kreaturhandler samt slagtemester Laurits Hansen fra Helsingør solgte i årene omkring 1930 200-600 pattegrise pr. år til farfar og far. De var fælles om det. Bekendtskabet udviklede sig til et årligt besøg, nogen gange med hestevognskørsel til Kongelunden med maden medbragt – normalt i to vogne.”

Blandt papirer fra Fædres Gave kan det læses, at en losseplads med dagrenovation fra København og et svinehus lå på matr.nr. 9e af Tårnby,

Peter Jensen og Trein Corneliussen – gift Jensen – havde guldbryllup i 1939. Her ses selskabet til festen på Fædres Gave. **Foto:** Tårnby Stads- og Lokalarkiv, B1554 - beskåret

som ligger op af matr.nr. 10d af Tømmerup. Om det har været jord Peter Jensen har forpagtet eller har ønsket at købe efter den afdøde vognmand Svend Olsens bo vides ikke. Til gengæld er det sikkert der har været større svinehold på Fædres Gave.

GÅRDNAVNE

Hvilken person er det helt præcist, der hædres i et gårdsnavn som Fædres Gave eller andre landbrugsejendomme, afsløres sjældent i kilderne. Det er oftere i den mundtlige tradition, at gårdsnavnene og personen bag kendes. Foruden det, der skrives i erindringer og i andre personlige beretninger. Arkivet er således altid interesseret i historien bagved – et hus eller en gårds navn.

Fædres Gave, som navn på en gård i Skelgårde, kendes tilbage til 1853 fra gamle kort. Gårdsnavnet eksisterede længe inden Peter Jensen og hans søn, Hans Peter Jensen, overtog den.

MEDHJÆLPERLOVEN FRA 1921

Egentlig ophørte karlene med at hedde tjenestekarle fra Medhjælper-loven i 1921, men det er først langt senere, at mandlige ansatte i landbruget blev kaldt landbrugsmedarbejder. Der blev også brugt betegnelser som første-karl og forkarl for at rangere de forskellige i anciennitet. Nogle gange betød det blot, at der også var ansat en konfirmeret dreng som tjenestekarl. Landarbejder blev mest brugt om løse medarbejdere, der ikke boede sammen med gårdens folk.

Peter Jensen i marken med en tjenestepige med en kyse, der beskytter for solen. De ses ved siden af gården Fædres Gave måske omkring 1895-1905.

Foto: Tårnby Stads- og Lokalarliv, B10246- beskåret

Familien på udflugt til Kongelunden sammen med grise- og kreaturhandler Laurits Hansen fra Nordsjælland. De var i to hestevogne – den nye stadsvogn med Hans Peter Jensen og charabanc med Laurits Hansen og en forkarl på Fædres Gave. Fotograferet omkring 1945-1946.

Foto: Tårnby Stads- og Lokalkarkiv, B10242- beskåret

I realregistret kan det ses, at gården blev solgt af enken Neel Buur, som havde arvet den igennem sin mand, Peter Petersen Buur. Han havde købt 1b af Skelgårde den 12. juli 1894, og enken solgte den 6. maj 1897 til gårdejer Peter Jensen. Det unge ægtepar Bur havde kun gården i kort tid, Peter Petersen Buur døde kun 22 år gammel.

Før Bur købte gården, havde Ole Crillesen haft skødet – helt tilbage fra den 12. januar 1854, hvor han købte af Chrilles Olsen, sandsynligvis far til Ole Chrillesen. Så måske er det Ole Chrillesens far og svigerfar, der har givet mulighed for at kunne overtage gården, som blev til Fædres Gave. I øvrigt omtales gården som Fædresgave, Faders Gave og Fædres Gave i kilderne.

SKELGÅRDE OG TØMMERUP

Navnet, Skelgårde, henviser formentlig til et skel. Det er sikkert skellet til Tømmerup, der er tale om. De to landsbyer har ikke haft den sædvanlige afstand mellem sig. En afstand, der svarede til markernes størrelse omkring landsbyernes gårde på omtrent 1,6 til 2,5 km – vel at mærket dengang landsbyerne opstod. Det kan stadigvæk opleves mange steder på de gamle snoede veje på landet – at der er en vis afstand mellem hver landsby.

Formentlig er Skelgårde udskilt fra landsbyen Tømmerup, som derfor også er noget ældre. Navnet Tømmerup stammer fra, at en mand ved navn Tomme eller Tumi flyttede væk fra den øvrige bebyggelse. Han stiftede dermed en ny landsby på Amager. Tømmerup bliver allerede nævnt i kilderne fra starten af 1100-tallet.

FAR HANS PETER JENSEN

Det vides ikke om, Treins søn var opkaldt efter hendes afdøde bror, der var nemlig en navnetradition i familien med at hedde Hans, så det kan også være en anden.

Hans Peter boede og arbejdede på gården. I juli 1935 blev han gift med husassistenten, Anna. Hun havde været på Fædres Gave siden 1930, hun kom fra Jylland. I november kom deres første søn, Jørgen, og i 1939 kom nummer to, Ole.

Ægteparret, Hans Peter og Anna, blev efterfølgende på gården og arbejdede. I 1939 købte de Fædres Gave af Trein og Peter Jensen, de to blev boede som aldersrentenydere. Det kan ses i folketællingen fra 1940. Trein døde i 1944 og Peter i 1946.

Afgrøderne har skiftet gennem tiderne, men den rige jord har bragt mad på bordet til familier i Tømmerup og Skelgårde i over 1000 år. En vogn læsses med nyhøstede rød-beder. Fotograferet 1943-1945. **Foto:** Tårnby Stads- og Lokalkarkiv, B10244- beskåret

I 1938 arvede Hans Peter Jensen sin mors ugifte kusine, Neel Pitter Clausen. Desværre ved vi ikke, hvor meget hun efterlod til ham, men da hun ønskede at skrive testamente på sit dødsleje på hospitalet, må man tro, at der trods alt var noget at arve. Måske var det lige nøjagtig det beløb, der skulle til før end, Hans Peter Jensen kunne købe sin far og mor ud af Fædres Gave. Så muligvis sikrede Neel, at slægten stadigvæk skulle have en gård beliggende på Tømmerupvej.

Neels far, Pitter, var også søn af Tømmerupgård på Tømmerupvej – ligesom Treins far var. Pitter blev jordbruger i Tømmerup, men i folketællingen 1890 var han arbejder og var flyttet til Sundbyvester med familien. Han havde ellers fået næringsbrev som detailhandler i 1889, det ligger også blandt de mange papirer fra Fædres Gave. Det kan være, det ikke gik som forventet.

ARBEJDSFÆLLESSKAB

Ved en vaskedag blev to zinkbaljer stillet på nogle kartoffelkasser, så de er kommet op i en bedre arbejdshøjde. Det kolde vand blev hentet fra vandposten i gården. Det varme vand kom fra gruekedlen inde i

Anna står til højre for at dreje vaskemaskinen rundt. Derefter står hendes svigermor, Trein, og Hans Peter står mellem to kvinder, der hjælper til, men som ikke har kunnet identificeres. Fotograferet omkring 1935.

Foto: Tårnby Stads- og Lokalarkiv, B10241- beskåret

køkkenet, her blev vandet bragt i kog. Til at slæbe alt det vand var det godt med en stærk mand, mens kvinderne skrubbede tøjet rent. Heller ikke i midten af 1930'erne kunne man være alene om driften af en gård. Der var brug for alle hænder. Hans Peter og Annas yngste søn beskriver det store arbejde, når der skulle vaskes tøj:

”Vaskedag – hver tredje uge samledes helst fem kvinder til at vaske tre sæt undertøj pr. person i husstanden, ét sæt sengetøj pr. person, arbejdstøj og meget andet.”

Sådan blev der vasket indtil hans mor, Anna, blev opereret for en vand-svulst i maven i 1944, derefter fik familien tøjet vasket på vaskeri, hvor kendingsmærket T.60 var fastgjort på alt deres tøj.

Hans Peters kone, Anna, der malker en ko - deres yngste søn kravler på koen imens. Hun sidder på en kasse til grøntsager. Koen er tøjret til en arbejdsvogn ved siden af. Anna og Hans Peter blev gift i 1935. Fotograferet omkring 1942-1943.

Foto: Tårnby Stads- og Lokalarkiv, B10248- beskåret

FASTER ELLEN

Hans Peters ældste søster, Ellen, blev gift i 1916 med Christian Nielsen. Christian blev født på Vesterbro, men havde boet i Sundbyerne en stor del af sit liv inden giftermålet. Familien havde flyttet en del rundt i Københavns-delen af Amager.

Ellen og hendes mand, Christian, fik en kolonihave på Røde Mellevej. Måske dyrkede de der lidt grøntsager under Anden Verdenskrig. Fotograferet omkring 1943. **Foto:** Tårnby Stads- og Lokalarkiv, B10237- beskåret

Da han blev gift med Ellen, var han arbejdsmand i Sundbyvester. De flyttede til en lejlighed i Dagøgade 4A. Det må have været lidt af en omvæltning for Ellen – fra at bo på en gård med langt til naboen til at bo i lejlighed på 3. sal i det tæt bebyggede område omkring Amagerbrogade. Også selvom hun må have kendt kvarteret godt, når hun eksempelvis skulle besøge familiemedlemmer i Sundbyøster og Sundbyvester. Familien blev da også boende på adressen. Deres to sønner, Cornelius og Jens Peter fra henholdsvis 1918 og 1921 boede stadigvæk hjemme i lejligheden ved folketællingen i 1940.

I 1952 da Frederiksberg Kommune holdt jubilæum, var Cornelius og hans kone med som repræsentanter for dem af hollandsk afstamning, som også forsøgte sig med en ny Hollænderby på Frederiksberg. De havde begge Amagerdragt på til festlighederne.

FASTER ANNA

Da Hans Peter Jensen overtog Fædres Gave efter sine forældre, havde han sin syge søster, Anna, boende. I 1915 fik hun en lægeerklæring på, ”at hun ikke er helt arbejdsdygtig”, som der står. Hun havde fået tuberkulose, som

havde givet betændelse i hoften. Hun forblev ugift og døde først i 1975. I Jan Zibrandsens erindringer fortæller han, at man nok så lidt skævt til Anna, fordi hun modtog invaliderente. I arkivmaterialet efter Fædres Gave lå der blandt andet to breve fra 1939 - ét fra myndigheder om muligheden for at blive opereret gratis, og ét brev, der bekendtgjorde, at hun havde ret til hjælp.

Det vides ikke, om hun tog imod operationen, eller om det gik godt, men i 1953 fik hun tildelt en læderbandage til hoften fra det Sociale Udvalg i Tårnby Kommune.

Anna efterlod en detaljeret beskrivelse af det, hun ejede, og hvem der skulle have det forskellige. Det meste gik til hendes brors to drenge.

TUBERKULOSE

Mange fik tuberkulose, TB, under Første Verdenskrig. Selvom levestandarden generelt var forbedret, så skete der markante forringelser på grund af krigens dyrtid og mangelsituation. Et svækket immunforsvar øger risikoen for at få sygdommen og for at dø af den.

TB har altid dræbt mange mennesker. Før i tiden blev sygdommen kaldt tæring, fordi de syge tabte sig. Det var først i 1880'erne lægevidenskaben opdagede, at sygdommen var smitsom. En smittet person med aktiv TB bærer sygdommen videre ved at hoste eller at nyse. Ikke pasteuriseret mælk fra en ko med tuberkulose kan også smitte mennesker.

Med Calmette-vaccine kunne børnene sikres mod TB, men det blev først sat i værk efter Anden Verdenskrig. Forskerne mente, man kunne udrydde sygdommen med vaccinen, men der opstod modstandsdygtige bakterier over for penicillin samtidig med at vaccinen ikke havde så lang effekt.

Nu dør der én i sekundet verden over af tuberkulose.

Her læsses hvidkål fra marken på en arbejdsvogn hen til vinteropbevaring i en kule. På Amager er der blevet dyrket utrolige mængder hvidkål. Under 1. Verdenskrig var det helt ekstremt. Fotograferet omkring 1930-1935.

Foto: Tårnby Stads- og Lokalkiv, B10243- beskåret

ET STORT ELLER LILLE LANDBRUG

Der var andre måder at nyde respekt på end ved at have den største eller fineste gård i landsbyen. Ofte kunne udbyttet på et jordbrug eller husmandssted være større – relativt set – end på en stor gård. Det mindre brug kunne dyrkes mere intensivt og omhyggeligt.

En anden fordel var, at der brug for mindre arbejdskraft, når der var mindre jord at dyrke. Efterhånden som medhjælpen blev dyrere at ansætte, var det også en fordel, at familien kunne nøjes med selv at arbejde på jorden.

VOGNE OG HESTE

På Fædres Gave satte man en ære i sine heste og vogne.

Hans Peter Jensens søn fortæller om sin fars prioritering, fra han overtog gården i 1939 til familien flyttede fra Amager i 1953:

”Heste var en nødvendighed, dels to køreheste til torvet og til fint brug, dels skulle man bruge heste til arbejdsbrug, og det var bedst med fem heste, så kunne man både det ene og det andet på en gang. En reservehest, hvis en hest var halt eller syg på anden måde.”

Hans Peter og Anna Jensen fra Fædres Gave på vej hjem fra Grønttorvet med de tomme kasser på vognladet. Fotograferet omkring 1942. **Foto:** Tårnby Stads- og Lokalkarkiv, B10238- beskåret

I arkivmateriale efter Fædres Gave findes en forsikringsoversigt fra 1951-1952, her er to hopper/vallakker over 2 år forsikret for i alt 2.400 kr. Hvilket viser, hvor stor en pengeværdi hestene havde for Hans Peter Jensen, men også at der stadigvæk var gangere på gården.

Hans Peter havde en stor interesse for heste, men det var ikke kun ham. I den omtalte guldbryllupssang for Hans Peters forældre, Peter og Trein, var også et par vers om hest og vogn:

*Han på heste havde mod,
Blanke, brune, let på fod.
Oh, det var så stolt et syn,
når de rullede til by'n.*

*Højt på læsset Peter sad
med madammen morgenglad.
Op og ned – det kneb for Trein,
Peter tog imod fornein*.*

* betyder forneden, men skal rime på Trein, red.

I en kane eller en slæde sidder passagererne på tværs af kørselsretningen. Kusken havde intet sæde, men stod bagerst i kanen på et trin med tømme op over hovederne på dem eller mellem passagererne. **Foto:** Tårnby Stads- og Lokalarkiv, B10225- beskåret

På Fædres Gave var man stolt af at køre i hestevogn. På gården havde de flere forskellige slags vogne, som blev brugt til forskellige formål – fra at køre forretningsforbindelser på tur til at transportere grøntsager til torvet.

En charabanc er en vogn, hvor passagererne sidder front mod hinanden på bænke langs vognens to langsider, så kunne folk snakke med hinanden, men havde ikke det store udsyn på hvad der skete på vejen. Det var kun kusken på kuskensædet forrest, der kunne se alt. Når man skulle op på vognen, var det bagfra gennem en lille dør og et trin eller en stige op. Nogle af den slags vogne var fleksibel så sæderne kunne fjerne, dermed kunne vogne også bruges til transport af gods og varer – og ikke kun til fint brug.

En stadsvogn har passagerne siddende i rækker på tværs af køreretningen. I nogle vogne sidder passagerer alle den samme vej bag ved kusken kiggende fremad. Andre mindre vogne sad en række med ryggen til kusken – lige bag ved – og en række forenden af vogne som sad med fronten til. I de vogne steg man op i siden.

Senere kom der andre hestekræfter til Fædres Gave. Hans Peter og Anna Jensens to drenge kravler på en Chevrolet fra 1931. Den holder i porten på Fædres Gave og bliver læsset med grøntsager, som bliver solgt dagen efter på torvet. Fotografert omkring 1944. **Foto:** Tårnby Stads- og Lokalkarkiv, B10239 - beskåret

FLYTTER FRA AMAGER

Sønnerne ville ikke overtage Fædres Gave. Ingen af dem ville arbejde med grøntsager. Der var nok heller ikke megen fremtid at starte på som ung i 1950erne på landbrug eller gartneri på Amager, hvor lufthavnens udvidelser ikke var slut. Derfor solgte Hans Peter Jensen Fædres Gave, der havde været i to generationers eje, og hvor han og faderen i 56 år havde præget gården. Med sønnernes indstilling blev gården opgivet.

Derimod gav det mening for Cornelius Corneliussen fra en gård på Amager Landevej at overtage Fædres Gave, da hans barndomshjem skulle nedrives til fordel for vejudvidelser til lufthavnen. Han var allerede etableret ved landbruget. På den måde kunne hans måde at leve på fortsætte lidt endnu blot i Tømmerup.

Familien Jensen flyttede fra Amager engang efter Oles konfirmation i april 1953, og familien Corneliussen rykkede ind.

Tårnby Kirkegård som den så ud omkring 1937-1940. Mange amagere, som var flyttet fra øen, blev begravet på Tårnby Kirkegård - nogle af dem på slægtens gravsted. **Fotograf:** Mogens Strunge. **Foto:** Tårnby Stads- og Lokalarkiv, B9408 - beskåret

VENDER ALTID TILBAGE

Selvom Hans Peter Jensen flyttede til Nordsjælland med sin familie i 1953, så vendte han tilbage til Tårnby på sin sidste rejse. Den 16. oktober 1959 blev sønnen af Trein Corneliusen og Peter Jensen begravet på familiens gravsted på Tårnby Kirkegård.

TÅRNBY STADS- OG LOKALARKIV

Du kan henvende dig til arkivet i bibliotekets åbningstid. Se åbningstider for biblioteket på www.taarnbybib.dk

TÅRNBY-RUMMET, HOVEDBIBLIOTEKET

En del materiale kan du finde i Tårnby-rummet på Tårnby Hovedbibliotek, Kamillevej 10

De lokalhistoriske fotografier fra Tårnby kan du se på www.arkiv.dk

MIDT PÅ AMAGER OG KASTRUP GLAS

på Kastrupgårdsamlingen, Kastrupvej 399
Du kan se udstillingernes åbningstider på www.kastrupgaardsamlingen.dk

UDSTILLINGSCENTRET VED DIGET

er åbnet med helt nye udstillinger på gården
Ved Diget 26

Du kan se Udstillingscentrets åbningstider på www.taarnby.dk

Fædres Gave på Tømmerupvej 108 er en af de mange flotte gårde som er bevaret. Som generation efter generation har passet på og udvidet, så afgrøder og kreaturer har kunnet være på gården. Her ses det typiske spinkle bindingsværk for en træfattig egn som Amager. Fotograferet 1920-1925. **Foto:** Tårnby Stads- og Lokalarkiv, B10230

Har du noget spændende materiale om Tårnby?

Har du gamle fotografier, protokoller, regnskaber eller andet materiale om Tårnby? Så kan du aflevere det til arkivet. Måske bliver det engang til en god historie. Du kan også fortælle, hvad du ved om de billeder, der er i dette nummer. Skriv til arkivet på arkiv.hb@taarnby.dk og fortæl din egen historie.